

İzzettin Çalışlar (1882-1951)

İzzettin Çalışlar, Kurtuluş Savaşı komutanlarından biridir. Yanya'da doğdu. 1 Eylül 1903'te Mühendishane Harbiyesi (Topçu Harbiyesi)'nden teğmen rütbesiyle mezun oldu. 26 Eylül 1906'da Harp Akademisini de kurmay yüzbaşı rütbesiyle bitirdi. İlk askerî görevi Makedonya'da 3. Ordu Seyyar Topçu Alayı 17. Bölük Komutanlığı'na atandı. Kasım 1908'de rütbesi kıdemli yüzbaşılığa yükseltildi. Bu rütbe ile Hareket Ordusu'nun I. Mürettep Tümeni'nde Kurmay Başkanlığı yaptı. Rumeli'de bir süre görev yaptıktan sonra 1912'de Balkan Savaşı'na katıldı ve genç bir kurmay subay olarak Batı Rumeli'de bütün muharebelerde görev aldı. 12 Nisan 1914'te rütbesi binbaşılığa yükseltildi. 9 Ağustos 1914'te Edirne Kalesi Komutanlığı Kurmaylığı'na atandı. 11 Mart 1915'te, Albay Mustafa Kemal'in komuta ettiği Çanakkale'de 19. Tümen Kurmay Başkanlığı'na getirildi. 16 Ağustos 1915'te yine Albay Mustafa Kemal'in komuta ettiği Anafartalar Grubu'nun Kurmay Başkanlığı'nı üstlendi. 21 Şubat 1916'da Kafkas Cephesi'nde yine Mustafa Kemal Paşa'nın komuta ettiği 16. Kolordu'nun Kurmay Başkanlığı'na atandı. 14 Eylül 1916'da rütbesi yarbaylığa yükseltildi. 16 Haziran 1917'de 2. Ordu Kurmay Başkanlığı'na atandı. Bu cephedeki Bitlis ve Muş Muharebeleri'nde Mustafa Kemal Paşa'nın yanında bulundu. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'ni takiben İstanbul'da Genelkurmay 4. Şube Müdürlüğüne nakledildi. 1 Temmuz 1920'de Anadolu'ya geçişini takiben 23. Tümen Komutanlığı'na getirildi. 23 Eylül 1920'de 61. Tümen Komutanlığı'na atandı. Bu görevle I. ve II. İnönü Savaşları'na katıldı; her iki savaşta da kritik görevler üstlenerek zaferin kazanılmasında önemli rol oynadı. 10 Ocak 1921'de rütbesi albaylığa yükseltildi. 4 Mayıs 1921'de Batı Cephesi'nde Birinci Grup Komutanlığı'na atandı; bu görevle Kütahya-Eskişehir Savaşları'nda ve daha sonra Sakarya Meydan Muharebesi'nde bulundu. Sakarya Meydan Muharebesi'ndeki hizmetleri, Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın takdirini kazandı. Sakarya Zaferi'nden sonra 15 Eylül 1921'de I. Kolordu Komutanlığı'na atandı; bu görevle Büyük Taarruz'da ve 30 Ağustos 1922 Başkumandan Meydan Muharebesi'nde önemli görevler üstlendi. İsmet İnönü, İzzettin Çalışlar'ın ölümü üzerine 21 Ağustos 1951 tarihli Ulus Gazetesi'nde yayımlanan yazısında şunları söylemektedir: *"Millî Mücadele'de İzzettin Çalışlar'ın hissesine daima en güç vazifeler düşmüştür. 1922 Büyük Taarruz'da İzzettin Çalışlar, bütün ordunun sol yanında Dumlupınar'a karşı hareket eden bir grubu kumanda ediyordu. Bu, müstakil bir vazife idi ve ancak bu vazifenin iyi yapılması, düşünülen büyük planın uygulanmasına imkân verebilirdi. Bu sebeple de İzzettin Çalışlar'ın Büyük Taarruz'un başarıya ulaşmasında vazife ve şeref hissesi, birinci derecede sayılır."* Başkomutan Mustafa Kemal Paşa da kendisine gönderdiği 2 Eylül 1922 tarihli tebrik telgrafında; *"Uşak'ı kahramanca kurtarmanızdan ve bütün Yunan Ordusu'nu ümitsiz bırakıp perişan eden kahramanca takibinizden dolayı sizi ve kahraman askerlerimizi tebrik eder ve bozularak geri çekilenlerin tam imhasını beklerim. Milletimiz sizin gibi komutanlarla övünmektedir."* diyordu. 31 Ağustos 1922'de rütbesi mirliva (tuğgeneral)'lığa yükseltildi. Türk Ordusu'nun 9 Eylül 1922'de İzmir'e girişinde en önde İzzettin Çalışlar'ın komutasındaki I. Kolordu vardı. Çalışlar, Türk Ordusu'nun İzmir'e girişini takiben İzmir Askerî Valiliği'ne getirildi. İzzettin Çalışlar, II. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinde 17 Temmuz 1923'te Aydın'dan milletvekili seçildi. Askerlikle milletvekilliğinin beraber olamayacağı hakkındaki karar üzerine 31 Ekim 1924'te milletvekilliğinden istifa etti. 25 Haziran 1925'te 3. Ordu Müfettişliği'ne atandı. 30 Ağustos 1926'da korgeneral, 30 Ağustos 1930'da orgeneral oldu. 22 Kasım 1933'te 2. Ordu Müfettişliği'ne atandı. 20 Aralık 1939'da isteği ile askerlik mesleğinden emekliye ayrıldı. VI. ve VII. Dönem milletvekili seçimlerinde Muğla'dan, VIII. Dönem'de Balıkesir'den milletvekili seçildi. 19 Ağustos 1951'de İstanbul'da öldü. Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi. Kabri 25 Ekim 1988'de Ankara'da Devlet Mezarlığı'na nakledildi. İzzettin Çalışlar'ın, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı yıllarında tuttuğu günlükler, İsmet Görgülü tarafından yapılan düzenleme ile 1997 yılında "On Yıllık Savaşın Günlüğü" başlığıyla Yapı Kredi Yayınları arasında yayımlandı.

Derya GENÇ ACAR

KAYNAKÇA

BIYIKLIOĞLU, Tevfik, "Emekli Orgeneral İzzettin Çalışlar", **Cumhuriyet Gazetesi**, 20 Ağustos 1951.

Cepheden Meclise, Millî Savunma Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Yayını, Ankara 1999.

GÖRGÜLÜ, İsmet, ÇALIŞLAR, İzzeddin, **On Yıllık Savaşın Günlüğü, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl Savaşları (Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın Günlüğü)**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.

İNÖNÜ, İsmet, "Orgeneral İzzettin Çalışlar", **Ulus Gazetesi**, 21 Ağustos 1951.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk Çizgisinde Geçmişten Geleceğe (Atatürk ve Yakın Tarihimize İlişkin Görüşler, Araştırmalar, Belgeler)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2005.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)**, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2000.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem (1923-1927)**, Cilt III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

SÜSLÜ, Azmi, BALCIOĞLU, Mustafa, **Atatürk'ün Silah Arkadaşları Atatürk Araştırma Merkezi Şeref Üyeleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1999.

Türk İstiklâl Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Genelkurmay Başkanlığı, İkinci Baskı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989.

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/izzettin-calislari-1882-1951/?pdf=3552> adresinden erişilmiştir